

Gençlere tarihi sevdiren adam: İSMET BERTAN

Anadolu tarihi üzerine yazdığı romanlarla gençlerin büyük beğenisini kazanan İsmet Bertan aslında TRT'den tanıdığımız bir belgesel yapımcısı. Yazın hayatı Hızlı Tosbi ile başlayan ve kısa sürede dikkat çekerek tarihi gençlik romanlarına yönelen yazarla gençleri ve kitaplarına olan ilgilerini konuştuk.

Röportaj
MAHIR BORA KAYIHAN

İsmet Bertan ile tanışmam Golat Kalesi Tutsağı adlı tarihsel gençlik romanıyla oldu. Anlatım sadeliği ve akıcı tekniği ile çevremdeki tüm gençlere kitaplarını önerir olduğum yazarı sizlere daha yakından tanıtmaya isteğiyle bu röportajı gerçekleştirdim. Günümüzde "popüler tarih" kisvesi altında tarihi elekten "su gibi" geçir olduğumuz bir dönemdeyiz. Herşey gibi tarihimi / geçmişimizi de çok hızlı tüketirken bu konuda gençlere hizmet veren ve kısa sürede geniş bir kitleye ulaşan Bertan'ı tanıtmak benim için bir övünçtür.

Sizi TRT'de yayınlanan eğitim, kültür ve belgesel programlarının ardındaki isim olarak tanıyorken birden çocuk romanları ile karşımıza çıktınız. Şimdilerde ise çok başarılı bir gençlik romanı serisini hızla devam ettiriyorsunuz...

Hiç beceremediğim şeylerden biridir kendimi anlatmak ve zor gelir. Bir şeylerin ardındaki, önündeki isim olmak gibi bir derdim yok. Aklımda hep bir şeyler vardır, yola çıkarım, sonrasını düşünmem. Varlıklı bir aile çocuğu değilim, bugün de ancak ailemi geçindiriyorum. Hayatımın bugüne akışı, sinemaya, tiyatroya, edebiyata meraklı bir çocukluk geçirmemden kaynaklanıyor. Günü kütüphanelerde, sokak kitapçılarında geçirip, sinema salonu süpürerek akşamları bedava film izlemek; bir gazete parçası gördüğünde mutlaka göz atmak, zaten varlıklı bir aile gerektirmiyor. Yatılı okudum. Kütüphanesi klasiklerle doluydu. Sabah aldığı kitabı, öğle sonrası iade ettiğimde, kütüphane memurunu okuduğuma inandırmak zor oluyordu. E, tabii okuyunca, yazmaya da merak sarıyorsunuz. İlk denemelerim ortaöğrenim dönemlerinde başladı, ama sonuca ulaşmadı. Edebiyat öğretmeni

oldum, atama beklerken gezici tiyatroya çalıştım. Öğretmenlik yaptığım sırada TRT'nin sınavlarına girdim, program yapıcılığına geçtim. İsim bana

Kaynak kitaplardan oluşan bir kitap dolabım var; öyle göz dolduracak, "Peh Peh!" dediyecek bir kütüphanem yok. Çocukları okullara gönderene kadar yazı masamdan başka yerim de yoktu. Eline geçeni okuyan biriyim, her yer kitaplık, her yer kütüphane.

gezme, görme, anlatma fırsatı sağladı. Aile sorumluluğu ve işim hayatımı dolduruyorken yazmayı hep erteledim. Biraz da ülke koşullarından kaynaklanıyor tabii bu. Edebiyatı, sanatı, bedava bile olsa hayatına sokmayan bir toplumuz çoğunlukla. Ama birkaç tanıdığım genç

yaşta kaybedince, aklımda duracağına yazayım da kâğıda mihlansın diye, çocuk öyküleriyle başladım. Bunun nedeni toza toprağa bulanmış çocukluğumu çok sevmem, özlememdi herhalde. Hayvanları severim. Bir bakışları vardır, anlattıklarını hiçbir insan gözü anlatamaz. Onlar da bu sevgime karşılık vermiş olmaları ki, el ele verip çocukluğuma bir roman armağan ettiler. İlk kitapta da, sonraki kitaplarda da Günışığı Kitaplığı'nın ilgisi, desteği, emeği eksik olmadı.

Belgesel yapıcılığı ile tarihsel romancılık bana "hayat"ı belgelemeyi sevdiğinizi düşündürdü. Anadolu'da Bir Zamanlar adlı gençlik romanları serisinin çıkış fikri tam olarak neydi?

Çin atasözü müydü, neydi o, hani sevdiğiniz işi yaparsanız, ömür boyu çalışmazsınız, diye. İşimi yaparken şehir dışına, yazarken de hayatın dışına kaçtım hep. Doğada dolaşırken de, hayaller peşinde koşarken de daha özgür oluyordum, dilediğiniz gibi bir dünya kuruyordunuz. Anadolu'muz, dünyanın hiçbir yerinde olmadığı kadar yaşanmışlık dolu, oku oku bitmez koca bir kitap. İlk belgesel programlarımdan "Anadolu Höyükleri" için dolaşırken, her taşın, her izden etkilendiğimi hatırlıyorum. Bir zamanlar oralarda yaşamış olanlar değil, ben hayalattim sanki ve seslerini, sıcaklıklarını hissediyordum. O hissi hep duydum, ama Golat Kalesi Tutsağı ve onu takip eden öykülere aktarmak ancak yirmi beş yıl sonra mümkün oldu.



Sanal bir dönemde, yazın hayatı 140 karakter ile sınırlanmış gençler için art arda kitaplar çıkarmanız ve bu kitapların yeni baskılara gitmesi bence büyük bir başarı...

Eğitim sistemi sınavdan geçince unutulacak kuru bilgiler yığınından ibaret olunca çocukların sanal dünyaya tutsak düşmesine hayret etmemeli. Edebiyat ve sanattan nefret edilmesi için her şey yapılıyor. Edebiyat öğretmenliğimin ikinci yılında hayal kırıklığına uğramıştım. Bol bol okuyacak, yazacak, konuşacak, tartışacaktık. Koydular önüme bir müfredat, aman ha hocam o yasak, bu zararlı, hevesim kursağımda kaldı. On beş milyon aşkın öğrencisi bulunan ülkede birkaç baskıya başarı denebilir mi, bilmiyorum, ama bir kişi de olsa okuyucuma gönülden minnet duyarım.

Gençlerin seriyi sahip çıkması, acaba ardında bir söylem mi saklıyor?

Bütün çocuklar hukuk eksik harfli sözcüklerle sanal dünyanın taş devrinde yaşamıyor ya, arada bir Kaf Dağı'nın ardını merak edip yola düşenler oluyordur. Seriyi sahip çıkılması falan sorunun güzel tarafı tabii de, ben kitapların henüz keşfedilmediğini düşünüyorum.

Okuyucularımdan arada bir tarihsel dönemlere uyarlanmış isimleri karıştırdığını söyleyenler oluyor, neredeyse bütün tabelalarda Türkçe isim kalmamışken o biraz şaşırtıyor.

Seri tarih romanlarından oluştuğu için sanırım sorumluluğunuzda katbekat artmıştır. Mesela, tarihsel gerçeklik ile kurgu arasında yaşadığınız gelişmeler oluyor mu?

Esin kaynağım tarihi bilgilerdir. Onların ne kadar gerçek olduğunu bilemeyiz.

Zaten insanlık binlerce yıldır neyin gerçek, neyin doğru olduğunu bilebilmiş değil. Her gerçek, her doğru sandığımızı sınırsız sarılmanın anlamı da yok. Herkes, her zaman yanılma payı bırakmalı, her gerçeğe, her doğruya bu payla yaklaşmalı ki gönüller şen olsun. Araştırıyorum, bilgileri, bulguları kavramaya çalışıyorum, okuyucu için önemsiz olabilecek ayrıntılara bile takılıyorum, ama kendimi bir tarihçi gibi sorumlu hissetmiyorum. Öyküyü sevmiş, karakterleri hissetmiş olmak benim için daha önemli.

Kitapları seri olarak değerlendirmek ve isim vermek sonradan oluştu. Toplumun geldiği nokta bugün Anadolu'nun içini sızlatıyordur, ama bu topraklar her şeye rağmen sıcaklık öyküleriyle dolu. "Yeter, yazma, bıktık artık," denilinceye kadar yazarım.

Karakterleri romana uyarlarlarken nelere dikkat ediyorsunuz? Özellikle tarihte yer almayan karakterleri hikâyeye ekleme sürecinde...

Tarih iktidar sahipleri üstüne kurulmuş, oysaki asıl iktidar halktır. Krallar ölür, halklar yaşar. Bu arada halkıyla yaşayan krallar da gelmiş geçmiştir az da olsa. Bir karakter benim gönlümde filizleniyorsa öykümden de çiçek açar. Bir öykü karakterini hissediyorsak o kurgu değildir zaten, yaşıyordur. Hatta yaşadığını sanan kimilerinden daha çok yaşıyordur.

Tarih romanları genel anlamda ele alınca üzerine ciddi bir emek verilen işlerdir. Bu açıdan siz, emeğinizin karşılığını manevi anlamda aldığınızı düşünüyor musunuz?

Doğrusu çok üstünde durmasam da

her yaptığım işte bir eksiklik duygusu hissedirim. Bu belki de daha iyisini yapmak için gerekli bir duygudur. Ben emeğin yerde kalmayacağına, manevi de olsa bir karşılığı olacağına inanırdım.

İsmet Bertan televizyon programcılığı ve edebiyat dışında nelerle uğraşır?

İkisi dışında bir de çoluk çocuk var. Aylaklığı özlediğim oluyor; kaygısız, amaçsız; çiçeğe böceğe, kediyeye köpeğe, güneşe buluta selam vere vere aylaklığı.

Anadolu'da Bir Zamanlar serisinin ardından okurları neler bekliyor?

Bana kalırsa kitapların çocuğu, genci, yaşlısı olmaz. Yetişkin biri niye çocuk kitabı denilen bir kitaptan keyif almasın. Çocuklar yaşlarının üstünde bir sabır gösterip yetişkinlerin kavrayamayacağı bir kitapla heyecanlanabilir. Anadolu'da Bir Zamanlar serisinden çıkan kitaplar hem gençler hem de kendini genç hissedenenler içindir. Anadolu'nun binlerce yıllık masal geleneğinden süzüp romanlaştırdığım Şaşkın Cengaver, bir yetişkin için felsefe kitabı da sayılabilir. Remziden çıkmış, ama ikinci baskı şansına erişememiş İfrenya Sevda'yı takip edebilecek öykülerim var, ama iskelet halinde dosyalarda yatıyor. Gidip de dönen ya da dönmeyen dosyalar cesaret vermiyor. Yakındığımız her şey yazar ve yayını dünyasında da var. Yazarlık hevesim eski, kitaplaşma süreci yeni; sağlığım elverdikçe yazıp yazıp bir kenara koyacağım.



İsmet Bertan kimdir?

1959'da Manisa'nın Alaşehir ilçesinin Piyadeler köyünde doğan İsmet Bertan, yatılı okuduğu Gökeada Atatürk Öğretmen Lisesi'nin ardından Erzurum Atatürk Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra İzmir'e yerleşerek, TRT İzmir Bölge Müdürlüğü'nde çalışmaya başladı. Halen TRT'de pek çok eğitim, kültür ve belgesel programının yapımcılığını ve yönetmenliğini üstlenen Bertan'ın Hızlı Tosbi adlı ilk çocuk romanı, "İlk Kitabımı Kendin Boya" dizisinden minikler için çıkan Minik Tosbi Evini Arıyor'la birlikte yayımlandı ve 2005'te Çocuk ve Gençlik Yayınları Derneği (ÇGYD) tarafından "Yılın Çocuk Kitabı" seçildi. Öykülerini topladığı Muhteşem İkili'yi, geleneksel masalları yorumladığı romanı Şaşkın Cengaver'i ve sokak hayvanlarını anlattığı Höyük, Güdük, Bir de Bıdık, Rap Rap Rap! romanını çocuklar için yazdı. Belgesel tadındaki tarihsel romanlarından Golat Kalesi Tutsağı'nda eski Kapadokya'yı, Kaplan Kraliçe'de Karadeniz Amazonları'nı, Kralın Elçisi'nde Hititler dönemi Anadolu'sunu, Midas ve Sihirbaz'da Frigya ve Eski Mısır'ı, Boğa Güreşisi'nde Bizans ülkesinde bir Türkmen boyunun göçünü canlandırdı. İfrenya Sevda adlı bir romanı da olan Bertan, eşi ve iki çocuğuyla birlikte İzmir'de yaşıyor. Bertan'ın kitapları, Günışığı Kitaplığı etiketi ile yayımlanıyor.

